

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิการคุ้มครองผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญา

Problems on Enforcing The Right to the Protection of Juvenile Offenders in Criminal Cases

นิรันดร์ ทรงนิรันดร์¹, สุรัสวดี แสนสุข², ธัญลักษณ์ เมืองโคตร³

บทคัดย่อ

การกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนในปัจจุบัน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งประกอบ ด้วยเหตุปัจจัย ในหลายๆ ด้าน อาทิ การขาดการดูแลเอาใจใส่ให้ความอบอุ่นจากสถาบันครอบครัว สถานศึกษาต่างๆ ขาด ความเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัย สถานประกอบการบันเทิงต่างๆ ขาดจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม โดยปล่อยให้เด็กหรือ เยาวชนเข้าใช้บริการได้ง่ายขึ้น รวมถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารการสื่อสารต่างที่สามารถเข้าถึงได้ โดยง่าย ทุกสถานที่ทุกเวลา และประกอบกับกฎหมายที่บังคับใช้ไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วใน ปัจจุบัน จึงทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างไม่มีขีดจำกัด และเมื่อไม่สามารถจะหาเงินมา ซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกได้หรือสิ่งของเครื่องใช้ฟุ่มเฟือยต่างๆ ได้ ย่อมทำให้เด็กหรือเยาวชนหาทางที่จะหาเงิน มาใช้จ่ายโดยวิธีที่ไม่สุจริตโดยการลักทรัพย์ผู้อื่น หรือการเป็นผู้ขายยาเสพติด เป็นต้น

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนด้วยกัน ตั้งแต่การ ปรับปรุงตัวบทกฎหมาย การทำความเข้าใจกับครอบครัว และวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความ สอดคล้องกัน และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาคดีคุ้มครองเด็กและเยาวชนดังกล่าวให้ถูกวิธี เพื่ออนาคต ของเด็กและเยาวชนไทยและอนาคตของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: การคุ้มครองเด็ก, ผู้ต้องหาเด็กและเยาวชน, การคุ้มครองเด็กในคดีอาญา, สิทธิเด็กในคดีอาญา

Abstract

The offense of the current children or youth has continually the increasing number. This is due to many factors, such as the lack of caring and warmth from family institutions. Educational institutions are the lack of strict discipline in training and preaching them. Entertainment establishments are the lack of social consciousness and responsibility by letting children or youth into the easy service. This includes the communication and information technology that can be easily accessed in anywhere and anytime and the law enforced does not consist with rapidly changing in today's social context. Thus, children or youth can learn things without limit and when they cannot afford to buy facilities or items of luxuries, they find a way to make money in a dishonest way by stealing things of other people or being a drug dealer. Therefore, the solution to this problem is necessary to get cooperation from many sectors since the amendment of law, creating a good understanding within family, and how to prac-

¹ หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์และพลศึกษา สาขานิติศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์และพลศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร E-mail : nooknui23@gmail.com

² อาจารย์ประจำ สาขานิติศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์และพลศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร E-mail : Khunprokpeakhihi@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ สาขาการตลาด ภาควิชาการจัดการธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร E-mail : tunyalak@hotmail.com

tice of those persons involved. This is to ensure consistency, efficiency, and effectiveness in solving problems for the youth and children protection in the proper and right way for the future of Thai children and youth and the future of Thailand.

Keywords: Juvenile Protection in Criminal Cases, Juvenile Offenders, Children and Youth Right in Criminal Cases

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จนมนุษย์ทุกคนทุกระดับชั้นทุกระดับชนชั้นในสังคมสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วในทุกๆ เรื่อง และมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นมนุษย์จึงไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวเดียวดายลำพังตัวคนเดียวได้ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในทุกๆ ด้าน อาทิ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุขด้านต่างๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในสังคมก็ย่อมต้องมีทั้งคนที่ขยันทำมาหากิน และคนที่ไม่ขยันโดยมุ่งที่จะเอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น โดยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดแทนตนก็ถือได้ว่าเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่มีการนำมาใช้ในการกระทำความผิดกันมากในปัจจุบันโดยไม่คำนึงถึงอนาคต ศีลธรรม หรือผลลัพธ์ต่างๆ ที่จะตามมาที่จะเกิดกับเด็กหรือเยาวชนในอนาคต ซึ่งโดยส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกฎหมายที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนเป็นกฎหมายที่ยังไม่เหมาะสมจนไม่สามารถทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อผลที่ได้จะรับจากกระทำความผิดที่ตามมาในภายหลังเลยคำว่า “เด็ก” หมายถึง คนที่มีอายุยังน้อย ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ ได้จำกัดความว่า เด็ก คือ มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นอกเหนือจากกฎหมายรับรองว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ

คำว่า “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจากการจดทะเบียนสมรส ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชนและหากต้องระวางโทษก็จะพิจารณาโทษแตกต่างจากผู้ใหญ่

สำหรับประเทศไทยการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กและเยาวชนได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ด้วยข้อกฎหมายที่เปิดโอกาสเอื้อต่อการที่เด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดอาญาโดยไม่เกรงกลัวต่อโทษทางกฎหมายสังคมไทยในขณะนี้พบว่าสถานการณ์การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเริ่มมีอัตราสูงมากขึ้นเรื่อยๆ หากไล่เรียงอายุของเด็กและเยาวชนที่ได้กระทำความผิด โดยมีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งมีทั้งที่เรียนในระบบและนอกระบบ ยังไม่นับรวมกลุ่มเด็กเร่ร่อน สำหรับฐานความผิดที่เพิ่มมากขึ้นจนน่าเป็นห่วง คือ กรณีที่ผู้ใหญ่ใช้เด็กๆ เป็นเครื่องมือในกระบวนการจำหน่ายและเสพยาเสพติดเอง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ กลุ่มเด็กแว้น กลุ่มติดเกมส์ เป็นต้น ประกอบกับบริเวณโดยรอบรั้วมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ก็เป็นสถานที่ที่เอื้อให้เกิดการกระทำความผิดต่างๆ ได้โดยง่าย อาทิ การลักทรัพย์ยานยนต์เพื่อนำไปแลกกับเงินจำนวนไม่กี่บาทจากนายทุนซึ่งอาจนำไปขายโดยการแยกชิ้นส่วนขาย หรือนำไปแลกกับยาเสพติดเพื่อนำมาขายต่อกับนิสิต นักศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดอย่างครบวงจรและเป็นภัยใกล้ตัวที่มีผลร้ายแรงต่อสังคมโดยรวมเป็นอย่างมาก เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรศึกษาถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ.2559) และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิการคุ้มครองผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการหามาตรการและการแก้ไขปัญหาลูกเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้ลดน้อยลงไป

บทความเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงเขียนขึ้น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหาและร่วมมือกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสของโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยขอเสนอประเด็นการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับผลกระทบต่อสังคมไทย
2. บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิการคุ้มครองผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน
3. หลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับอาชญาวิทยาและการป้องกันอาชญากรรม
4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย
5. แนวทางในการจัดการปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งนโยบาย ตัวบทกฎหมาย การทำความเข้าใจกับครอบครัว และวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

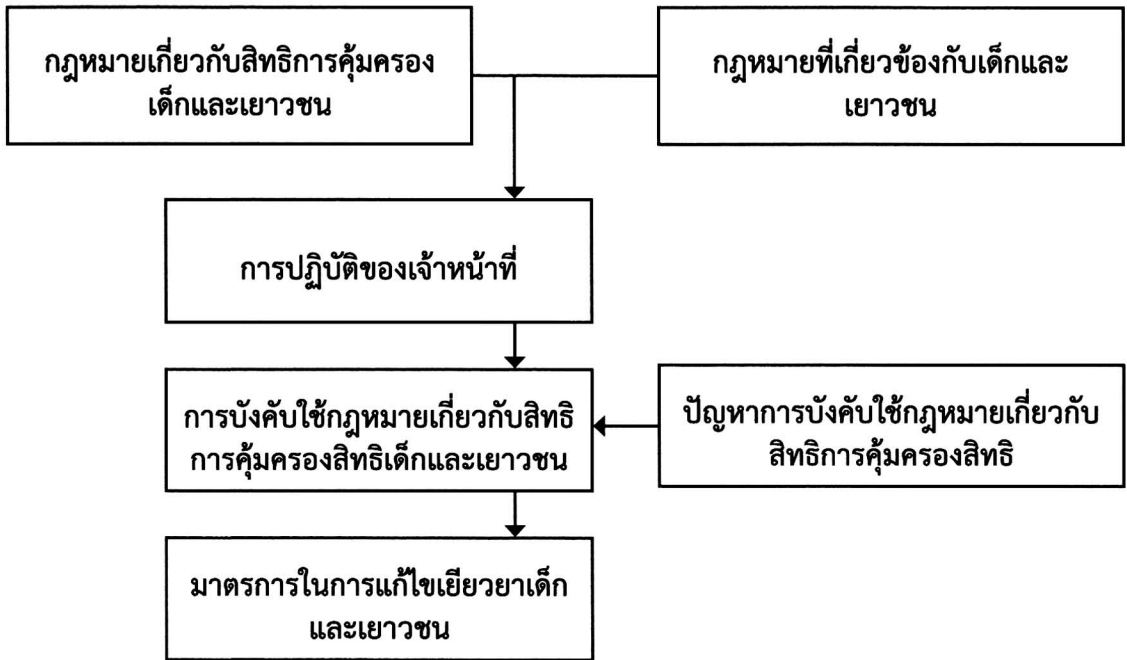
1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาของสิทธิการคุ้มครองผู้ต้องหาเด็กและเยาวชนในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษามาตรการในการคุ้มครองป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้กระทำความผิดในคดีอาญา
3. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ต่อเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งด้านนโยบาย ด้านกฎหมาย ด้านครอบครัว และด้านวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การเขียนบทความทางวิชาการนี้เป็นการเขียนบทความเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร Documentary data และข้อเท็จจริง โดยการมุ่งเน้นโดยตรงต่อการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ.2559 (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา ประมวลกฎหมายอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 เป็นต้น ตลอดจนกรณีศึกษาที่ปรากฏจากปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง โดยผู้เขียนจะนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการพรรณนาประกอบกับข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำมาหาวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาลูกเกี่ยวกับสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (พ.ศ.2553 แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ.2559 (และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับผลกระทบต่อสังคมไทย

เหตุที่การกระทำของเด็กได้รับการยกเว้นโทษหรือลดหย่อนโทษในการกระทำของเขาก็เพราะกฎหมายเล็งเห็นว่า เด็กยังไม่มีความสามารถพอที่จะสามารถรู้ผิดชอบในทางอาญาได้ เมื่อเด็กไม่อาจมีหรือได้รับการสันนิษฐานว่าไม่รู้ผิดชอบทางอาญาได้แล้ว การจะลงโทษก็ไม่มีผลป้องกันมิให้มีการกระทำการเช่นนั้น เพราะการลงโทษจะไม่เหมาะสมถ้าผู้กระทำไม่สามารถแยกความดี-เลว ความผิด-ถูก หรือรู้ว่าสิ่งนั้นๆ ผิดหรือไม่เข้าใจว่าผลจากการกระทำนั้นๆ เป็นสิ่งไม่ชอบ (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2558: 187) แต่อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนโดยมากเกินความจำเป็น และโดยมิได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย จึงเป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้อัตราการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้นไปด้วย ซึ่งกรณีดังกล่าวทำให้เกิดผลที่ตามมาหลายมิติ ทั้งปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัวแตกแยก จนกระทั่งถึงปัญหาความเจริญเติบโตของประเทศที่เกิดจากเด็กและเยาวชนที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรหาทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนทำให้บิดามารดา ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องไม่อาจหาทางแก้ไขปัญหา

ต่างๆ ได้ทันถ่วงที ประกอบกับผู้ที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายกลับพยายามผลักดันเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดกลับคืนไปสู่สังคมที่เขาดำเนินชีวิตอยู่โดยมิได้คำนึงถึงผลที่จะตามมา กล่าวคือทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกลับไปคบหากับเพื่อนกลุ่มเดิมๆ และการกระทำแบบเดิมๆ อีก ซึ่งเท่ากับเป็นการผลักดันปัญหาให้กลับไปที่ครอบครัวอีก โดยครอบครัวก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลจากการกระทำของเด็กและเยาวชนต่อไป

บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิการคุ้มครองผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน

ประเทศไทยมีการกำหนดสิทธิการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาหลายฉบับ ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน...

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม...”

จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดมาตรการที่รัฐสามารถกำหนดขึ้นได้เองเพื่อขจัดอุปสรรคส่งเสริม หรือเพื่อคุ้มครอง หรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชน โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มเติมสิทธิในการให้การคุ้มครองแก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสให้กว้างมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ในสังคมปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสิทธิการคุ้มครองกลุ่มบุคคลดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในอนาคตนั่นเอง

2. ประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้หลายมาตรา ตั้งแต่มาตรา 73-77 ดังจะกล่าวโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำความผิดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ (มาตรา 73)

2.2 เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น... (มาตรา 74) ซึ่งในกรณีที่เด็กอายุเกิน 7 ปี แต่ไม่เกิน 14 ปี (ปัจจุบันแก้เป็น 10-15 ปี) กระทำผิดอาญานั้นกฎหมายไม่เอาโทษอาญาอยู่แล้ว และให้อำนาจศาลจัดการแก่เด็กตามสมควรแก่กรณีเป็นขั้นๆ ไปถึง 5 ข้อตาม ป.อ. มาตรา 74 ซึ่งเกี่ยวข้องกับบิดามารดาของเด็ก หรือผู้ปกครองเด็ก หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ศาลจึงควรสอบถามเด็กและเรียกบุคคลดังกล่าวมาสอบถามพร้อมใจทักเพื่อจะได้ใช้ดุลพินิจจัดการแก่เด็กให้เหมาะสม จะพิจารณาแต่เฉพาะสภาพความผิดที่เด็กกระทำอย่างเดียวนั้นไม่ควรมิว่าเด็กจะกระทำความผิดร้ายแรงเพียงไร ก็ชอบที่จะได้พิจารณา

ถึงสาเหตุของการกระทำผิด สภาพความเป็นอยู่ของเด็ก และครอบครัวของเด็ก รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งปวง การส่งตัวเด็กไปยังสถานฝึกและอบรมเด็กตาม ป.อ. มาตรา 74 (5) นั้นควรกระทำต่อเมื่อจำเป็นต้องกระทำหรือไม่มีวิธีอื่นใดที่จะกระทำได้ตามอนุมาตรา 1 ถึง 4 แล้ว

(3) ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปี แต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติ เป็นความผิดให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสม ควรพิพากษาลงโทษ ผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง (มาตรา 75)

(4) ในกรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กลำดับก่อนอาศัยอยู่ ระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตามความในมาตรา 74 (2) ถ้าเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจบังคับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กลำดับก่อนอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดนั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กลำดับก่อนอาศัยอยู่ไม่ชำระเงิน ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กลำดับก่อนอาศัยอยู่ เพื่อใช้เงินที่จะต้องชำระก็ได้...” (มาตรา 77) ตามบทบัญญัติมาตรานี้ มิใช่บังคับเด็ดขาดว่าในกรณีที่เด็กก่อเหตุร้ายขึ้นแล้ว ศาลจะต้องบังคับบิดามารดาผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กลำดับก่อนอาศัยอยู่ให้ชำระเงินตามข้อกำหนดเสมอไป แต่ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ชำระเงินน้อยกว่าที่กำหนดไว้ หรือถ้าศาลเห็นว่ามิเหตุอันสมควรก็อาจไม่บังคับให้ชำระเงินเลยก็ได้ (พงศ์จิราเชิดชู, 2553)

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนี้ “สิทธิของผู้เสียหายซึ่งอายุไม่เกิน 18 ปี ที่จะร้องขอให้มีการสอบสวนในสถานที่เหมาะสม และจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำ” (มาตรา 133 ทวิ) ซึ่งกรณีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ กฎหมายกำหนดให้กรณีการสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี ต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ การฝ่าฝืนจะทำให้ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนใช้กับผู้ต้องหาไม่ได้ เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองเด็กและผู้เยาว์เป็นการเฉพาะ (ธานี วรรณภัทร, 2558: 95) ดังนั้น นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์จึงเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้เสียหาย หรือเป็นพยาน หรือผู้ต้องหา ตามแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน และสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีจะร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนโดยวิธีการสำหรับเด็ก (มาตรา 124/1)

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งนิยามศัพท์ในมาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “เด็ก” ไว้ดังนี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ ได้บัญญัติความหมายของคำว่า “เด็ก” ไว้อย่างกว้างโดยมีความหมายที่ครอบคลุมเด็กที่อาจตกเป็นผู้การกระทำผิดหรืออาจตกเป็นเหยื่อของผู้ที่กระทำความผิดได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติฯ จึงบัญญัติไว้ให้ครอบคลุมไว้ก่อนเพื่อประโยชน์ในการให้การคุ้มครองทางกฎหมายได้

“การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม...” (มาตรา 22) จากบทบัญญัติดังกล่าวตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง เด็กฯ เป็นการกำหนด

วิธีการที่จะปฏิบัติต่อเด็กให้คำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะ เศรษฐกิจ และสังคมของเด็กคนนั้น และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วย

5. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559) ได้กำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ดังนี้ “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยเด็กและเยาวชนไป ถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปให้กระทำผิดและเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนนั้น ศาลจะว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง...

ในการกำหนดเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดระยะเวลาที่จะให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วยเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์...” (มาตรา 138)

การเปลี่ยนโทษและการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน

1) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้... (มาตรา 142)

2) คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษไว้แต่รอการลงโทษเด็กหรือเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญาก็ได้ แม้ว่า

- (1) เด็กหรือเยาวชนนั้นได้เคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว
- (2) โทษที่จะลงแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก
- (3) ศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกินกว่าสามปี... (มาตรา 144)

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง

“ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิใช่ปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ...” (มาตรา 86)

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นมาตรการใหม่ที่กฎหมายได้นำมาใช้เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยหากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี และเมื่อคำนึงถึงเหตุต่างๆ ตามพระราชบัญญัติฯ นี้ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว โดยหากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองปฏิบัติด้วยก็ได้ แล้วปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนกลับคืนสู่สังคมต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

ข้อดี คือการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่อาจจะกระทำความผิดครั้งแรกหรือ

โดยขาดการพิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอย่างรอบคอบ จึงได้กระทำความผิดไปได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีโดยไม่ต้องมีตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิต ซึ่งอาจเป็นผลร้ายมากกว่าการปล่อยตัวไปโดยไม่ต้องรับโทษก็ได้

ข้อเสีย คือการกระทำดังกล่าวอาจไม่เป็นผลดีต่อสังคม หากเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นผู้ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้หรือเป็นผู้ที่กระทำความผิดจนติดเป็นนิสัย เด็กหรือเยาวชนนั้นก็อาจจะกลับไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัว หรือสังคมอีก และวิธีการดังกล่าวอาจทำให้เป็นการเพิ่มปัญหาให้กับสังคมมากขึ้นก็อาจเป็นได้

หลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับอาชญาวิทยาและการป้องกันอาชญากรรม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับอาชญาวิทยา

1. ทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal Theory)

Cesare Lombroso (1876) (อ้างถึงใน รัชชชัย ปิตะนิละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543) ซึ่งได้รับสมญานามว่า เป็นบิดาของวิชาอาชญาวิทยา มีความเชื่อว่าบุคคลที่เป็นอาชญากรนั้นจะมีลักษณะของอาชญากรติดตัวมาตั้งแต่เกิด โดยลักษณะดังกล่าวจะแสดงออกให้เห็นทางรูปร่างหรือกะโหลกศีรษะ นอกจากนี้ยังเชื่อว่าอีกลักษณะดังกล่าวเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษและจะติดตัวผู้นั้นตั้งแต่เกิดไปจนตาย ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะปรากฏให้เห็นได้ภายนอก เช่น การมีรูปศีรษะบิดเบี้ยวไม่เหมือนคนธรรมดาทั่วไป คางยาว ขนาดหูผิดปกติ หรือเล็กเกินไป จมูกบิดเบี้ยวหรือแบนราบ

2. ทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยของเด็กกระทำผิด (Theory Of Delinquency หรือ Subculture)

Albert Cohen (1958) (อ้างถึงในรัชชชัย ปิตะนิละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543) ได้นำทฤษฎี Anomie มาประยุกต์ใช้ โดยกล่าวว่าสภาวะ Anomie เกิดจากการขัดแย้งทางค่านิยมระหว่างชนชั้นต่างๆ ของสังคม ซึ่งแบ่งเป็นชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นต่ำหรือกรรมกร ทำให้เกิดความสับสนหว้ง โดยชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมีค่านิยมในเรื่องการปฏิบัติตัวแตกต่างไปจากชนชั้นต่ำหรือกรรมกร ทำให้เด็กในชนชั้นต่ำซึ่งถูกปลูกฝังให้มีค่านิยมที่มุ่งเน้นการได้รับการตอบสนองต่อความพึงพอใจในระยะสั้น โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมาภายหลังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับค่านิยมที่ถูกกำหนดไว้ได้ จึงเกิดการถดถอยและรวมกลุ่มกันสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ของตนเองขึ้นมา เพื่อต่อต้านค่านิยมหรือวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่แล้วพัฒนาไปเป็นการกระทำผิดในหมู่เด็กเพื่อลดความกดดันและสภาวะบีบคั้นที่เกิดขึ้นกับตัวเขา

3. ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Associations Theory)

Sutherland (1924) (อ้างถึงใน รัชชชัย ปิตะนิละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์, 2543) เชื่อว่าพฤติกรรมอาชญากรรมนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ซึ่งก็เหมือนกับการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ซึ่งก็เหมือนกับการเรียนรู้พฤติกรรมโดยทั่วไป แต่พฤติกรรมอาชญากรรมจะต้องเรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันอย่างใกล้ชิดและต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรจนคนที่กระทำผิด มีแนวโน้มในการเห็นด้วยหรือชื่นชอบต่อการละเมิดกฎหมาย โดยจะต้องมีการเรียนรู้ทั้งเทคนิคในการประกอบอาชญากรรม รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม แรงบันดาลใจ แรงกระตุ้นและการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองด้วย

แนวคิดในการป้องกันอาชญากรรม

การป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการป้องกันก่อนอาชญากรรมเกิดขึ้น และ 2) ขั้นตอนการป้องกันหลังจากอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้วมีให้เกิดต่อไป ในการป้องกันอาชญากรรม

ทั้ง 2 ขั้นตอนนี้ มักจะพิจารณาถึงสาเหตุของการเกิดขึ้นของอาชญากรรมเป็นหลักและเมื่อทราบว่าจะอะไรเป็นสาเหตุของอาชญากรรมแล้วก็จะได้ป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นหรือให้เกิดขึ้นน้อยลง

แนวคิดแบบการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation Model) (เพเยอร์ ศรีแสงทอง, 2555: 125) รูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Medical Model นั่นคือ รูปแบบการเยียวยา หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการที่เหมาะสม มองว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ป่วย (patient) ต้องได้รับการเยียวยารักษา มุ่งเน้นการแก้ไขเป็นหลัก เชื่อว่า ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรสามารถแก้ไขหรือกลับใจมาเป็นคนที่มีคุณภาพ เคารพกฎหมายได้

โดยสรุปในการแก้ไขปัญหอาชญากรรม มีหลายแนวทาง สรุปได้ดังนี้ (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558: 25)

- 1) สร้างความตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน (Awareness)
- 2) รู้ข้อเท็จจริงของปัญหา (Factual Knowledge)
- 3) เข้าใจสภาพของสังคมที่เป็นปัญหา (Understanding of Sociology of Social Problems)
- 4) การมองปัญหาอย่างละเอียดละออ เป็นการมองปัญหาอย่างลึกซึ้งตามความเป็นจริง
- 5) รู้จักใช้ผู้เชี่ยวชาญอย่างเหมาะสม (Appreciation of Proper role of the Expert)
- 6) การอบรม แก้ไข เป็นรายบุคคล (Personal Orientation)
- 7) การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
- 8) การแก้ไขปัญหภาวะเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย มีหลายประการ อาทิ

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 66 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล...” ดังจะเห็นได้ว่าการจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาลเป็นสำคัญให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องอายุ เพศ และอนาคตของเด็กหรือเยาวชนที่พึงได้รับการพัฒนาและปกป้องคุ้มครอง หากการออกหมายจับจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กหรือเยาวชนอย่างรุนแรงโดยไม่จำเป็น ให้พยายามเลี่ยงการออกหมายจับ โดยใช้วิธีติดตามตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยวิธีอื่นก่อน (มาตรา 67) แต่ในทางปฏิบัติการขออนุญาตหมายจับเด็กและเยาวชนจะต้องมีพยานหลักฐานที่มากกว่ากระทำความผิดของผู้กระทำความผิดที่มีผู้ใหญ่และเยาวชน โดยกฎหมายมุ่งที่จะให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางกฎหมายโดยขาดความรอบคอบนั่นเอง เพื่อผลดีแก่เด็กและเยาวชนในอนาคต หรือการไม่แจ้งสิทธิตาม ป.วิ อาญา มาตรา 7/1 ฎีกาที่ 4063/2549 วินิจฉัยว่า “บันทึกการจับกุม” ไม่อาจรับฟังได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลของสหรัฐอเมริกาและศาลของแต่ละมลรัฐต่างไม่ “รับฟัง” พยานหลักฐานที่ได้มาหลังสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องหาถูกปฏิเสธ เช่น เจ้าพนักงานผู้ควบคุมผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยินยอมให้ผู้ต้องหาใช้โทรศัพท์ติดต่อกับทนายความ ศาลของรัฐแมสซาชูเซตต์ จะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาหลังจากไม่ยินยอมให้ใช้โทรศัพท์ เช่น คดี Commonwealth v. Jones, 287 N.E. 2d 599 (Mass. 1972)(เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2521: 40-60)

2. การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 68 บัญญัติว่า “เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ห้ามมิให้ควบคุม คุมขังกักขัง คุมความประพฤติ หรือใช้มาตรการอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหาว่ากระทำความ ผิดหรือเป็นจำเลย เว้นแต่มีหมายหรือคำสั่งของศาล หรือเป็นกรณีการคุมตัวเท่าที่จำเป็นเพื่อดำเนิน การตามมาตรา 69 มาตรา 70 หรือมาตรา 72” หรือ มาตรา 69 วรรคสาม “ในการจับกุมและควบคุมเด็กหรือเยาวชนต้องกระทำโดยละมุนละม่อม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้ใช้วิธีการควบคุมเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับหรือบุคคลอื่นรวมทั้งมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใดๆ” จะเห็นได้ว่าการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนจะมีการกำหนดสิทธิในการคุ้มครองหลายประการ อาทิ การจับกุมและควบคุมจะต้องกระทำโดยละมุนละม่อม และห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กไม่ว่ากรณีใดๆ เป็นต้น ทำให้ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นไปด้วยความยุ่งยากพอสมควร เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความ ผิดมักคิดหาทางหลบหนีได้โดยง่ายเพราะไม่มีเครื่องพันธนาการไว้

3. การพิจารณาคดีของเด็กและเยาวชน จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ กำหนดให้สิทธิของผู้เสียหายซึ่งอายุไม่เกิน 18 ปี ที่จะร้องขอให้มีการสอบสวนในสถานที่ที่เหมาะสม และจัดให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบปากคำ ซึ่งบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เป็นการให้สิทธิในการสอบสวนในกรณีพิเศษแก่เด็กและเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปี มีสิทธิต่างๆ คุ้มครองตามกฎหมายดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดนั้นอาจได้รับการช่วยเหลือมากเกินไปทำให้เด็กและเยาวชนไม่กลัวเกรงต่อผลของการกระทำความผิด เพราะทราบว่าในที่สุดก็จะได้รับการดูแลช่วยเหลือในเรื่องการสอบสวนเป็นอย่างดีจากนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการ

4. การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 “คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ทำให้ไม่ต้องฟ้องเด็กและเยาวชนที่สำนึกในการกระทำความผิดก่อนฟ้องคดี ซึ่งผลดีก็คือสามารถทำให้คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลและไม่ต้องนำตัวเด็กและเยาวชนไปรับโทษตามกฎหมายหากเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวแต่ผลร้ายก็จะเป็นทำให้เด็กกลับเข้าสู่สังคมเดิมๆ ของ เด็กโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองเคยไม่มีเวลาให้เด็กอย่างไรก็จะเป็นเช่นนั้นเนื่องจากสังคมไทยทุกระดับในปัจจุบันนี้ต่างเต็มไปด้วยความเร่งรีบ ต่างคนต่างไม่มีเวลาให้กับครอบครัว จึงทำให้เด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่สังคมเดิมๆ อีก นำมาซึ่งการกระทำความผิดซ้ำๆ เนื่องจากยังคงคบหากับเพื่อนกลุ่มเดิมๆ สังคมเดิมๆ อีก สุดท้ายก็กลับไปกระทำความผิดแบบเดิมอีกตามมานั่นเอง

แนวทางในการจัดการปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งด้านนโยบายของรัฐ ด้านตัวบทกฎหมาย ด้านครอบครัว และด้านวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ด้านนโยบายของรัฐ

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถใช้หลักนิติศาสตร์หรือใช้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนได้โดยตรง ดังนั้นรัฐจึงควรมีการกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มมากขึ้น รัฐจึงควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนหรือกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนในเชิงรุกมากกว่าจะมาแก้ไขปัญหาในเชิงรับโดยการมุ่งแต่การเยียวยาแก้ไขแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเท่านั้น อาทิ การกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำหมู่บ้านมีหน้าที่ในการสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านว่ามีพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือไม่ ควรมีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบด้วย

ด้านกฎหมาย

ตามที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติโทษแก่ผู้ปกครองในเรื่องการดูแลเด็กหรือเยาวชนมากกว่าแค่โทษปรับเป็นเงิน เนื่องจากผู้ปกครองบางคนอาจมีเงินมากพอที่จะจ่ายค่าปรับได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะทางการเงินของเขา และเพื่อให้ผู้ปกครองจะได้ให้ร่วมมือกันกับเจ้าหน้าที่อย่างจริงจังในการช่วยกันหามาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมไม่ให้เด็กกระทำความผิด ส่วนในการพิจารณาคดีของศาลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ควรคำนึงถึงผลที่จะตามมาเนื่องจากการปล่อยเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมเดิมๆ ว่ามีผลดีหรือผลร้ายมากกว่ากัน ไม่ใช่มุ่งที่จะให้โอกาสหรือผลักดันเด็กกลับคืนสู่สังคมโดยมิได้คำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาอย่างรอบคอบ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างปัญหามากขึ้นกว่าเดิมเพราะเด็กหรือเยาวชนอาจจะเห็นว่าการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลไม่ได้เป็นสิ่งที่น่าเกรงกลัวอย่างที่คิด จึงอาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำๆ จนติดเป็นนิสัยก็ได้

ด้านครอบครัว

ในสังคมครอบครัวในยุคปัจจุบัน เริ่มเกิดมีปัญหาเรื่องช่องว่างของเวลาที่ไม่ตรงกันมากขึ้นเรื่อยๆ จนบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุตรแทบจะไม่มีเวลาในการพบปะพูดคุยปรึกษากันถึงปัญหาต่างๆ เหมือนครอบครัวในสมัยก่อน ดังนั้น จึงควรหาวิธีการที่จะลดปัญหาดังกล่าวเพื่อลดโอกาสในการสร้างปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งหนึ่งในวิธีการนั้น คือควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับวัยของเด็กโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อเป็นการเยียวยาแก้ไขปัญหาในเชิงรุก โดยรัฐจะต้องดำเนินการจัดส่งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านหรือชุมชนทุกชุมชนโดยเฉพาะหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอัตราเสี่ยงสูงในการเกิดปัญหาการกระทำความผิดขึ้น อาทิ ครอบครัวเกษตรกร ครอบครัวที่ผู้ปกครองทำงานรับจ้างจนไม่มีเวลาให้กับเด็ก เป็นต้น

ด้านวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางครั้งก็ประสบปัญหาต่างๆ เนื่องจากสิทธิในการคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ดังนั้น จึงควรมีการสร้างกลไกที่ชัดเจนในการตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความโปร่งใส การทุจริตและการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและเยาวชน และกำหนดให้มีระบบการประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจตามกฎหมายแสวงหาประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และในทางปฏิบัติการเข้าจับกุมหรือควบคุมตัวเด็กและเยาวชนควรจะมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการจับกุมหรือควบคุมตัวเด็กและเยาวชน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น ทำให้ทราบได้ว่าปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนในประเทศไทยถือได้ว่าเป็นปัญหาในระดับชาติ เนื่องจากเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะต้องเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีนโยบาย ข้อกฎหมาย และแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องชัดเจนถึงแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน ดังนั้นการแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน จึงควรมีการแก้ไขในเชิงบูรณาการร่วมมือกันในทุกๆ ด้าน

ผู้เขียนจึงขอสรุปและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านนโยบายของรัฐ ควรมีการกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มมากขึ้น รัฐจึงควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนหรือกำหนดแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนในเชิงรุกมากกว่าจะมาแก้ไขปัญหาในเชิงรับโดยการมุ่งแต่การเยียวยาแก้ไขแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเท่านั้น

2. ด้านกฎหมาย ควรมีการแก้ไขบทวนบทบัญญัติในเรื่องสิทธิการคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มบทบัญญัติเพิ่มโทษแก่ผู้ปกครองในเรื่องการดูแลเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้ร่วมมือกันกับเจ้าหน้าที่อย่างจริงจังในการช่วยกันหามาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมไม่ให้เด็กกระทำความผิด ส่วนในการพิจารณาคดีของศาลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ควรคำนึงถึงผลที่จะตามมาเนื่องจากการปล่อยเด็กและเยาวชนกลับคืนสู่สังคมเดิมๆ ว่ามีผลดีหรือผลร้ายมากกว่ากัน

3. ด้านครอบครัว ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับวัยของเด็กโดยนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อเป็นการเยียวยาแก้ไขปัญหาในเชิงรุก โดยรัฐจะต้องดำเนินการจัดส่งนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านหรือชุมชนทุกชุมชนโดยเฉพาะหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอัตราเสี่ยงสูงในการเกิดปัญหาการกระทำความผิดขึ้น

4. ด้านวิธีการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการสร้างกลไกที่ชัดเจนในการตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความโปร่งใส การทุจริตและการแสวงหาประโยชน์จากเด็กและเยาวชน และควรกำหนดให้มีระบบการประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ทั้งในทางปฏิบัติการเข้าจับกุมหรือควบคุมตัวเด็กและเยาวชนควรมี

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมการจับกุมหรือควบคุมตัวเด็กและเยาวชน เพื่อจะได้ใช้จิตวิทยาหรือวิธีการพูดคุยที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพมหานคร: หจก. จีรัชการพิมพ์.
- ธานี วรภัทร์. (2558). วิธีพิจารณาความอาญา ตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- ธัชชัย ปิตะนิละบุตร และอัศวิน วัฒนวิบูลย์. (2543). ทฤษฎีและงานวิจัยทางอาญา. กรุงเทพฯ : บริษัท บุ๊คเน็ต จำกัด.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2558). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2559). ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2528). กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน : การศึกษาเปรียบเทียบบรรทัดฐานทางด้านกฎหมาย. วารสารนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- เพยาว์ ศรีแสงทอง.(2555). การลงโทษและการแก้ไขผู้กระทำผิด (Punishment and Correction). กรุงเทพฯ : บริษัท จามจรีโปรดักส์ จำกัด.
- พงศ์จิรา เชิดชู. (2553). มาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้กับบิดามารดา กรณีบุตรกระทำความผิดทางอาญา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.